

УДК 336.717:339.178.3

*Артем Тарасенко, Світлана Литвин, Петро Дубина***ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ФАКТОРИНГУ***Артем Тарасенко, Светлана Литвин, Петр Дубина***ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ
ФАКТОРИНГА***Artem Tarasenko, Svitlana Lytvyn, Petro Dubyna***THEORETICAL ASPECTS OF FUNCTIONING AND DEVELOPMENT
OF FACTORING**

У статті досліджено теоретичні аспекти функціонування та розвитку факторингу як окремої фінансової послуги, розглянуто питання історичного його зародження. Також було ідентифіковано та деталізовано передумови становлення факторингу, визначено його сутність, що було реалізовано через пізнання наявних підходів до визначення природи цієї послуги, які були розподілені на дві групи. У роботі систематизовано завдання факторингу та проаналізовано існуючі наукові концепції до розуміння його функцій, сформульовано авторську позицію щодо їх ідентифікації, розкрито сутність таких функцій.

Ключові слова: кредит; факторинг; фінансова послуга; фактор; дебіторська заборгованість; ринок фінансових послуг.

Табл.: 1. Бібл.: 21.

В статье исследованы теоретические аспекты функционирования и развития факторинга как отдельной финансовой услуги, рассмотрены вопросы исторического его зарождения. Также было идентифицировано и детализировано предпосылки становления факторинга, определена его сущность, что было реализовано через познание имеющихся подходов к определению природы этой услуги, которые были разделены на две группы. В работе систематизированы задачи факторинга и проанализированы существующие научные концепции к пониманию его функций, сформулирована авторская позиция по их идентификации, раскрыта сущность таких функций.

Ключевые слова: кредит; факторинг; финансовая услуга; фактор, дебиторская задолженность; рынок финансовых услуг.

Табл.: 1. Библ.: 21.

Theoretical aspects of factoring functioning and development as a separate financial service are investigated in the article, issues of its historical origin are considered. Also, the preconditions for factoring formation were identified and detailed, its essence was determined, which was realized through the knowledge of the available approaches to determining the nature of this service, which were divided into two groups. In the paper, the tasks of factoring are systematized and the existing scientific concepts are analyzed to understand its functions, the author's position on their identification is formulated, the essence of such functions is disclosed.

Key words: credit; factoring; financial service; factor; receivables; financial services market.

Табл.: 1. Bibl.: 21.

JEL Classification: G29

Постановка проблеми. Факторинг є однією з послуг, що на сьогодні активно розвиваються у межах ринку фінансових послуг, задовольняючи потреби юридичних осіб у додаткових фінансових ресурсах. Окреслена фінансова послуга пройшла тривалий історичний період власного розвитку, що підтверджує важливість, актуальність та доцільність її застосування у фінансовій діяльності багатьох підприємств.

Як і ринок фінансових послуг загалом, розвиток якого в цілому завжди відповідає тенденціям функціонування національної економіки, факторинг як один з видів таких послуг досить тісно пов'язаний з іншими фінансовими послугами, а рівень його розвитку відповідає поточному стану загального функціонування фінансових посередників у країні. У державах, де фінансовий ринок розвивається швидкими темпами, факторинг також посів своє важливе місце у розвитку економіки. Проте в Україні на сьогодні ця послуга у порівнянні з іншими традиційними фінансовими послугами перебуває на початкових етапах власного зародження і не набула широкого розповсюдження. Це дає підстави стверджувати про наявність потенціалу до активізації використання факторингу підприємствами у країні, що обумовлює також необхідність проведення нових теоретичних досліджень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню факторингу, враховуючи його вже тривалу історію розвитку, присвячена на сьогодні значна кількість наукових робіт, у межах яких науковці пізнають окремі аспекти досліджуваної фінансової послуги.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

До вчених, які вивчали особливості цієї послуги, варто віднести таких: І. Є. Бучко, О. В. Добровольська, Т. М. Завора, М. О. Козакова, С. О. Колодізева, О. Б. Конарівська, І. П. Лопушинський, Л. В. Момот, О. І. Пальчук, Н. Б. Радух, О. В. Тригуб.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на наявність значного обсягу наукових робіт у сфері пізнання сутності факторингу, дослідження окремих аспектів пропозиції цієї послуги, сама природа та складність його вимагає проведення додаткового вивчення ґрунтовних теоретичних і методологічних засад функціонування та розвитку цієї послуги.

Мета статті. Метою статті є визначення сутності факторингу, поглиблення теоретичних засад його функціонування та розвитку.

Виклад основного матеріалу. Отже, дослідження варто розпочати з визначення історичних засад зародження факторингу як окремого типу фінансової послуги. Фінансові послуги, що за своїм змістом нагадують факторингові, відомі людству здавна. Проте спеціалізовані установи, які б надавали ці послуги на комерційній основі, виникли лише в період пізнього середньовіччя в Європі.

Першою компанією, що почала здійснювати факторингові операції, вважається «Дім факторів», що була заснована в Англії у XVII ст. [6]. Головною причиною створення компанії була необхідність збуту товарів, що були вироблені у Великобританії, в її колоніях. Тобто в тій ситуації, коли виробник і споживач були відокремленими великою відстанню, виробник повинен був самостійно вирішувати питання транспортування товару, його зберігання, пошуку покупців, збирання виторг тощо. Натомість ці питання почали вирішувати факторингові компанії, що дало змогу виробникам сконцентрувати увагу лише на процесі виробництва і не перейматися таким проблемами, як платоспроможність покупців, політична ситуація у країнах споживачів і т. ін. До того ж ці установи почали надавати додаткові послуги виробникам товарів: ведення розрахунків з покупцями, надання кредитів, вчасна оплата відвантажених товарів [11, с. 54–55].

Пізніше факторингові операції стрімко почали розвиватися у США, насамперед, при наданні відповідних послуг у текстильній промисловості, а дещо пізніше – у меблевій та паперовій промисловостях. З часом фінансові установи, що надавали факторингові послуги, почали виникати в європейських країнах. Банківські установи також стали надавати ці послуги своїм клієнтам та розширювати спектр різних видів фінансових послуг, які вони надавали.

Сучасні види факторингу вперше надав у 1947 р. американський банк «The First National Bank of Boston». Однак офіційно факторингові послуги в США було визнано в 1963 р., коли урядова організація – Контролер грошового обігу – прийняла рішення про законність надання банками такої послуги. У Великій Британії факторингову компанію було відкрито в 1960 р., у Німеччині – в 1963 р. [13, с. 133].

Отже, серед основних передумов становлення та розвитку факторингу, насамперед, варто виділити такі:

1) розвиток економічних відносин та поглиблення спеціалізації у сфері фінансового обслуговування реального сектору економіки, що призвело до виділення факторингу як окремої послуги серед сукупності інших фінансових послуг;

2) поглиблення спеціалізації у процесі виробництва товарів різного призначення, за якої виробник вже не був зацікавлений у контролі всього процесу виробництва та суміжних з ним операцій, починаючи від закупівлі необхідної сировини, організації самого процесу виготовлення продукції, її збуту, контролі за надходженням фінансових ресурсів, частину цих функцій доречно було передавати іншим компаніям, які спеціалізувалися на наданні відповідних послуг;

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

3) зростання обсягів виготовлення товарів, які вже продавалися не лише в Європі, але і на інших континентах, що призводило до збільшення кількості контрагентів, субпідрядників, які залучалися для організації самого процесу виробництва та продажу товарів; це вимагало організації відповідної роботи з такими суб'єктами;

4) активний розвиток торгівлі та існування необхідності отримання оплати за відвантажені товари для прискорення виробничого процесу, що обумовлювалося тривалим процесом доставки продукції покупцю (особливо на інші континенти) та довгостроковим періодом отримання фінансових ресурсів за виготовлені товари;

5) наявність системи стабільно функціонуючих фінансових установ з достатніми обсягами капіталу, які здатні були надавати позики на довгострокових умовах їх повернення.

На сьогодні передумовою виникнення факторингу є посилення конкуренції між постачальниками продукції, гостра потреба покупця в отриманні товарного кредиту, дефіцит обігових коштів. Широко розповсюджена схема товарного кредитування має певні негативні ефекти для постачальника, адже надаючи товарний кредит, постачальник не лише стикається з дефіцитом обігових коштів, що призводить до касових розривів, а й із затримкою платежів, що пов'язано з додатковими витратами та ризиками [14, с. 8].

Розглянемо сутність факторингу. На сьогодні вже існують підходи до трактування сутності цієї послуги в українському законодавстві. Зокрема, Цивільний кодекс України визначає, що за договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) [19]. У Господарському кодексі України у межах регулювання відносин, які пов'язані з наданням банківських операцій, зазначається, що фінансове посередництво здійснюється банками у формі банківських операцій. Основними видами банківських операцій є депозитні, розрахункові, кредитні, факторингові та лізингові операції. Банк має право укласти договір факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги), за яким він передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони за плату, а друга сторона відступає або зобов'язується відступити банку своє право грошової вимоги до третьої особи [3]. У Законі України «Про банки і банківську діяльність» у частині розгляду кредитних операцій банківських установ, факторинг було віднесено до цієї групи послуг і його сутність визначається таким чином: факторинг – придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів [16].

Також у наукових дослідженнях вже сформовано значну кількість різних підходів до визначення природи факторингу. У таблиці систематизовано деякі з окреслених концепцій.

Таблиця

Наукові підходи до трактування сутності факторингу

Сутність трактування 1	Автор, джерело 2
Факторинг – фінансова комісійна операція, за якою клієнт поступається дебіторською заборгованістю факторинговій компанії з метою негайного одержання більшої частини платежу та гарантії повного погашення заборгованості й зниження витрат на ведення рахунків [18, с. 410]	Фінансова енциклопедія / [Орлюк О. П., Воронова Л. К., Заверуха І. Б. та ін.]; за заг. ред. О. П. Орлюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 472 с.
Факторинг – процес перевідступлення банку або факторинговій компанії неоплачених боргових зобов'язань, які виникають між контрагентами в процесі реалізації товарів і послуг на умовах комерційного кредиту та супроводжуються елементами юридичного, страхового, інформаційного та бухгалтерського обслуговування постачальника [15, с. 170]	Пальчук О. І. Факторинг як специфічна фінансова послуга / О. І. Пальчук // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку». – 2010. – № 682. – С. 168–173

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Закінчення табл.

1	2
Факторинг – це банківська операція чи комплекс послуг, наданих клієнту спеціалізованою компанією (фактором) в обмін на передачу дебіторської заборгованості (обов'язковим є перехід права власності на дебіторську заборгованість) [12, с. 101–102]	Момот Л. В. Розвиток факторингу в Україні / Л. В. Момот // Наукові праці НУХТ. – 2015. – Т. 21, № 2. – С. 100–107
Факторинг – це комплекс фінансових послуг, що полягають у передачі права вимоги коштів (дебіторської заборгованості) за поставлену продукцію або надані послуги банку (фактора) і одержання постачальником негайної оплати [4, с. 166]	Добровольська О. В. Ринок факторингових послуг: проблеми розвитку та перспективи / О. В. Добровольська // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2015. – № 1 (31). – С. 166–169
Факторинг – діяльність, пов'язана з кредитуванням підприємств шляхом викупу їх дебіторської заборгованості фінансовим посередником – фактором (банком, страховою компанією, спеціалізованою фірмою), що супроводжується елементами інформаційного, страхового, юридичного та бухгалтерського обслуговування [10]	Лопушинський І. П. Механізм удосконалення регулювання факторингових послуг в Україні / І. П. Лопушинський, А. А. Савченко // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2013. – № 2.
Факторинг – це унікальний фінансовий інструмент, який може ефективно вирішувати велику кількість завдань та проблем, що стоять перед підприємством: економічні, фінансові, продажу та маркетингові [8, с. 56]	Козакова М. О. Факторингові послуги на ринку короткострокового кредитування України / М. О. Козакова // Магістреріум. – 2014. – Вип. 56. Економічні студії. – С. 55–58
Факторинг – надання фактором грошових коштів клієнту як оплати за відступлення останнім своєї дебіторської заборгованості, тобто своїх вимог до дебіторів [9, с. 183]	Конарівська О. Б. Особливості розвитку факторингу на ринку фінансових послуг в Україні / О. Б. Конарівська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». – 2014. – Вип. 1 (65). – С. 182–188
Факторинг – це різновидність торговельно-комісійної операції, пов'язаної з кредитуванням оборотних коштів, що полягає в інкасуванні дебіторської заборгованості покупця і є специфічною різновидністю короткострокового кредитування та посередницької діяльності [5, с. 96]	Еш С. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. / С. М. Еш. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.
Факторинг – придбання посередником у підприємця (продавця-постачальника і кредитора) права вимоги у грошовій формі на дебіторську заборгованість інших підприємців (покупців, боржників) за продані товари (виконані роботи, послуги) з прийняттям на себе виконання такої вимоги і за комісійну винагороду [2, с. 74]	Глуценко С. В. кредитний ринок: інститути та інструменти / С. В. Глуценко. – К.: Києво-Могилянська академія, 2010. – 153 с.
Факторинг – процес переуступки факторинговій компанії неоплачених боргових вимог (рахунків-фактур) у поєднанні з елементами фінансового, бухгалтерського, інформаційного, збутового, страхового, юридичного та іншого обслуговування постачальника [13, с. 132]	Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 532 с.
Факторинг – різновид торгово-комісійної операції, що включає у себе інкасування дебіторської заборгованості, кредитування оборотного капіталу, гарантії кредитних і валютних ризиків, а також інформаційний, страховий, обліковий, консалтинговий та юридичний супровід постачальника [7, с. 44]	Інструменти та установи фінансового ринку. Енциклопедичний довідник / за ред. В. В. Феценка. – К.: Українське агентство фінансового розвитку, 2007. – 504 с.
Факторинг – фінансова, комісійна операція, за якої клієнт переуступає дебіторську заборгованість факторинговій компанії [20, с. 524].	Шишкіна О. В. Гроші та кредит: навч. посіб. / О. В. Шишкіна, М. В. Дубина. – Чернівці: Видавець Брагинець О. В., 2016. – 692 с.

Джерело: складено авторами.

Аналіз окреслених трактувань сутності факторингу дає підстави зробити такі висновки. Насамперед, варто виокремити два підходи до розуміння його сутності. Зокрема, В. П. Орлюк, Л. В. Момот, О. І. Пальчук, І. П. Лопушинський акцентують увагу виключно

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

на одній послугі факторингових компаній, яку вони пропонують своїм клієнтам – викупу дебіторської заборгованості та супутніх операціях. З іншого боку, М. О. Козакова, наприклад, розглядає сутність факторингу в більш широкому значенні – як послугу, яка полягає не лише у викупі заборгованості та наданні супутніх операцій, а як послугу, що супроводжується пропозицією широкого кола фінансових послуг, природа яких не завжди пов'язана з викупом боргів фізичних та юридичних осіб.

Отже, у межах цієї статті, враховуючи різні концепції визначення сутності факторингу, його будемо розглядати таким чином: *факторинг – фінансова послуга, яка складається із сукупності різних послуг відповідного характеру, основну роль серед яких відіграє послуга з викупу заборгованості, що знаходиться у власності фізичних і юридичних осіб, з одночасним отриманням ними більшої частини суми такого боргу та гарантій повного його погашення від фактора (фінансова установа), який одержує права власності на таку заборгованість і у майбутньому стягує її з боржника.*

Враховуючи сутність факторингу, визначимо основні його завдання, які ця фінансова послуга повинна виконувати у межах свого існування. Загалом, Н. В. Радух всі завдання факторингу пропонує поділяти на чотири основні групи: фінансові, економічні, продажу та маркетингові, у межах кожної з яких виділяє конкретні завдання [17, с. 126]. На наше переконання, основні завдання факторингу необхідно розглянути у двовекторній площині, розподіляючи їх на такі групи: завдання, які ця послуга виконує для виробника, і завдання, які послуга реалізовує для її споживача.

Завданнями *факторингу для виробника* цієї послуги є такі:

- 1) зростання доходу від надання додаткового виду факторингової послуги;
- 2) диверсифікація шляхів надання активних послуг клієнтам та розширення способів формування доходу;
- 3) підвищення конкурентоспроможності фінансової установи шляхом надання додаткових фінансових послуг клієнтам, задоволення їх потреб у цій послугі.

Завданнями *факторингу для споживача* цієї послуги є:

- 1) підвищення ліквідності підприємства шляхом зростання рівня сплати дебіторської заборгованості;
- 2) зниження кредитного ризику неповернення платежів за товари;
- 3) підвищення якості управління портфелем дебіторської заборгованості;
- 4) зростання обсягів виробництва через наявність фінансових ресурсів;
- 5) підвищення концентрації уваги виробника на процесі виготовлення продукції;
- 6) прискорення товарообігу в межах підприємства, що позитивно впливає на економічні показники його розвитку.

Враховуючи наведені дані щодо природи факторингу як однієї з фінансових послуг, поглибимо теоретичні засади пізнання її сутності через ідентифікацію та опис функцій окресленої послуги. Зауважимо, що Л. В. Момот пропонує визначати такі функції факторингу: фінансування поставок товарів (послуг); управління дебіторською заборгованістю; покриття фінансових ризиків; оцінювання платоспроможності покупця [12, с. 102]. Аналогічний підхід пропонує також асоціація учасників фінансового ринку «Укрфактор». Проте за такого підходу функції являють собою швидше перелік фінансових послуг та операцій, що у сукупності становлять факторингову послугу як окрему, цілісну послугу. О. Б. Конарівська зауважує, що факторинг може виконувати також й інші функції: покриття ризиків, пов'язаних із своєчасним отриманням оплати, управління дебіторською заборгованістю клієнта, надання консалтингових послуг фактором власнику дебіторської заборгованості [9, с. 183]. У свою чергу, Н. І. Версаль та Т. В. Дорош, розглядаючи функції факторингу, поділяють їх на три групи: функція фінансування, делькредерна функція, функція надання послуг [1, с. 370]. Зауважимо, що розгляд функцій факторингу

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

ускладнюється тим, що в цілому функція – це робота, яку виконує досліджуваний об'єкт. У випадку вивчення факторингу варто відзначити його здатність впливати не лише на споживачів цієї послуги, але і на її виробників, загалом економіку країни. Саме тому, на наш погляд, при ідентифікації та конкретизації функцій факторингу варто дотримуватися більш ширшого підходу до їх розгляду і серед таких функцій необхідно виділити такі.

1. *Функція мінімізації ризику* – сутність цієї функції полягає у тому, що факторинг сприяє зменшенню кредитного ризику на підприємствах, оскільки дебіторська заборгованість переходить до факторингової компанії. Тобто для виробників товарів факторинг стає одним із способів уникнення від несплати їх контрагентів за поставлену продукцію. У цьому випадку зазвичай клієнти втрачають частину власного доходу, проте натомість одержують гарантії отримання решти суми оплати і вчасно. Для підприємств, які не є фінансово стійкими, це є одним з найкращих способів забезпечення впевненості у вчасному надходженні коштів на рахунки підприємства.

2. *Функція зростання платіжної дисципліни* – ця функція полягає в тому, що факторингова компанія, мета функціонування якої у переважній більшості випадків це робота з дебіторською заборгованістю та надання супутніх послуг, надаючи фінансову послугу, перевіряє кредитоспроможність клієнта, боржника, чітко фіксує необхідність повернення коштів, володіє більшим досвідом повернення боргів, оскільки це є її спеціалізацією. У цьому випадку факторинг сприяє забезпеченню платіжної дисципліни не лише у межах одного підприємства, але також дозволяє підвищити відповідальність щодо вчасної сплати боргів в цілому й у межах економіки країни.

3. *Функція підвищення фінансової стійкості підприємства* – ця функція факторингу дозволяє власникам через налагодження процесу вчасного повернення коштів за поставлену продукцію здійснювати планування власної діяльності, прогнозувати рівень фінансового ризику, визначати настання інших несприятливих для бізнесу подій та здійснювати заходи їх попередження. Безумовно, вчасне надходження оплати дозволяє підприємству розраховуватися за власними зобов'язаннями також в обумовлений термін, що не дозволяє наращувати борги та знижувати рівень фінансової стійкості підприємства.

4. *Функція диверсифікації активів* – ця функція факторингу вже стосується не клієнтів, які користуються послугами факторингу, а їх виробників – фінансових установ. У цьому випадку, надаючи факторингові послуги, такі компанії мають змогу диверсифікувати власний портфель активних операцій, що дозволяє мінімізувати подальше функціонування від розвитку конкретного ринку таких послуг. При цьому факторинг виступає інструментом залучення нових клієнтів, розширення переліку послуг, що підвищує роль фінансових установ загалом на ринку фінансових послуг.

5. *Функція формування альтернативних джерел отримання доходів* – ця функція полягає в тому, що факторинг дозволяє не лише залучати нових клієнтів фінансовим установам, але і формувати новий канал отримання доходу від надання факторингових послуг клієнтам банків, які вже користуються іншими його продуктами. Така ситуація сприяє нарощенню обсягів доходів фінансової установи, дозволяє підвищити її конкурентоспроможність, мінімізувати втрати від недоотримання коштів за іншими напрямками діяльності.

6. *Функція підвищення конкурентоспроможності підприємств* – ця функція факторингу дозволяє, як зазначалося вище, сприяти нарощенню конкурентоспроможності всіх учасників процесу надання факторингових послуг. Підприємства – виробники продукції отримують можливість передати управління дебіторською заборгованістю іншій організації за певну плату, що сприяє зростанню рівня їх фінансової стабільності. Також взагалі змінюється сам процес роботи з боргами клієнтів. Факторингова компанія може допомогти з розчищенням балансу від вже накопичених боргів і при цьому власник передає їх фактору у власність, що у багатьох випадках є важливим

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

елементом подальшого функціонування компанії. У свою чергу, також підвищується конкурентоспроможність фінансових установ, оскільки вони диверсифікують власну діяльність, формують нові інструменти нарощення обсягів доходів, впроваджують механізми надання нових послуг, що у підсумку також сприяє їх розвитку, виходу на нові ринки і може призвести до зростання рівня капіталізації таких компаній.

7. *Функція розбудови ринку фінансових послуг* – у такому випадку факторинг сприяє також не лише покращенню діяльності окремих суб'єктів господарювання, але і створює передумови для активізації розвитку всього ринку фінансових послуг. Насамперед, це відбувається через зростання обсягів таких послуг, створення окремих фінансових установ, що спеціалізуються на наданні факторингових послуг. Також відбувається процес залучення нових клієнтів, формування конкуренції між різними факторинговими компаніями і створюється новий сегмент ринку фінансових послуг у країні.

8. *Функція економічного розвитку* – ця функція факторингу полягає в тому, що ця фінансова послуга при її поступовому розвитку в межах ринку фінансових послуг, активізації попиту на такі послуги, має здатність позитивно впливати і на економічний розвиток всієї країни. Розчищення балансів підприємств, підвищення платіжної дисципліни, зростання рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання – все це позитивно впливає на розбудову національної економіки загалом.

Проте позитивний вплив факторингу як окремої фінансової послуги на розвиток підприємств – клієнтів факторингових послуг та їх виробників можливий у разі дотримання правил надання фінансових послуг, наявності поваги та довіри між споживачами цих послуг та факторинговими компаніями. Також цій послугі притаманний власний спектр різних ризиків, які потребують значної уваги з боку всіх учасників, що користуються цією послугою.

Висновки. Отже, у роботі досліджено теоретичні аспекти функціонування та розвитку факторингу як окремої фінансової послуги. Зокрема, частково були розглянуті питання історичного його зародження. Це дало змогу визначити, що ця послуга активно почала надаватися різними фінансовими установами після Другої світової війни. Однак подібні до факторингових послуг операції вже надавалися клієнтам починаючи з XVII ст.

У межах статті було ідентифіковано та деталізовано передумови становлення факторингу, до числа яких віднесено такі: розвиток економічних відносин та поглиблення спеціалізації у сфері фінансового обслуговування, поглиблення спеціалізації у процесі виробництва товарів, зростання обсягів виготовлення товарів, які вже продавалися не лише в Європі, активний розвиток торгівлі та необхідність швидкого отримання оплати за відвантажені товари, наявність системи стабільно функціонуючих фінансових установ з достатніми обсягами капіталу.

У роботі з'ясовано сутність факторингу, що було реалізовано через пізнання наявних підходів до визначення природи цієї послуги. Проаналізовано концепції трактування факторингу, що на сьогодні існують у законодавчій базі України, зокрема у Цивільному та Господарському кодексах України, Законі України «Про банки і банківську діяльність». Виконаний також аналіз сформованих у наукових роботах концепцій пізнання сутності факторингу, що дозволило виділити два підходи до розуміння його сутності. Зокрема, одна група вчених акцентує увагу виключно на одній послугі факторингових компаній, яку вони пропонують своїм клієнтам, – викупу дебіторської заборгованості та супутніх операціях. З іншого боку, інші науковці розглядають сутність факторингу у більш широкому значенні як послугу, яка полягає не лише у викупі заборгованості та наданні супутніх операцій, а як послугу, що супроводжується пропозицією широкого кола фінансових послуг, природа яких не завжди пов'язана з викупом боргів фізичних та юридичних осіб. Таким чином, у підсумку проведеного дослідження факторинг запропоновано

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

розглядати як фінансову послугу, яка складається із сукупності різних послуг відповідного характеру, основну роль серед яких відіграє послуга з викупу заборгованості, що знаходиться у власності фізичних і юридичних осіб, з одночасним отриманням ними більшої частини суми такого боргу та гарантій повного його погашення від фактору (фінансова установа), який одержує права власності на таку заборгованість і у майбутньому стягує її з боржника.

У роботі визначено завдання факторингу, які були розподілені на дві групи: завданнями факторингу для виробника цієї послуги та завданнями факторингу для її споживача. Також проаналізовані наукові підходи до розуміння функцій факторингу, що дозволило автору визначити наступні з них: функція мінімізації ризику, функція зростання платіжної дисципліни, функція підвищення фінансової стійкості підприємства, функція диверсифікації активів, функція формування альтернативних джерел отримання доходів, функція підвищення конкурентоспроможності підприємств, функція розбудови ринку фінансових послуг, описаний їх зміст.

Список використаних джерел

1. *Версаль Н. І.* Теорія кредиту : навч. посіб. / Н. І. Версаль. – К. : Києво-Могилянська академія, 2007. – 483 с.
2. *Глуценко С. В.* Кредитний ринок: інститути та інструменти / С. В. Глуценко. – К. : Києво-Могилянська академія, 2010. – 153 с.
3. *Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV* [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1481374840853094>.
4. *Добровольська О. В.* Ринок факторингових послуг: проблеми розвитку та перспективи / О. В. Добровольська // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2015. – № 1 (31). – С. 166–169.
5. *Еш С. М.* Фінансовий ринок: навч. посіб. / С. М. Еш. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.
6. *История развития и современная практика факторинга* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gaexpert.ru/researches/factoring/factoring/part2>.
7. *Інструменти та установи фінансового ринку.* Енциклопедичний довідник / за ред. В. В. Феценка. – К. : Українське агентство фінансового розвитку, 2007. – 504 с.
8. *Козакова М. О.* Факторингові послуги на ринку короткострокового кредитування України / М. О. Козакова // Магістреріум. – 2014. – Вип. 56. Економічні студії. – С. 55–58.
9. *Конарівська О. Б.* Особливості розвитку факторингу на ринку фінансових послуг в Україні / О. Б. Конарівська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». – 2014. – Вип. 1 (65). – С. 182–188.
10. *Лопушинський І. П.* Механізм удосконалення регулювання факторингових послуг в Україні [Електронний ресурс] / І. П. Лопушинський, А. А. Савченко // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2013. – № 2. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=Трпду_2013_2_8.
11. *Механізм формування системи парабанківських посередників на фінансовому ринку в контексті забезпечення економічної безпеки України : монографія* / С. М. Шкарлет, О. І. Гонта, В. Г. Маргасова, М. В. Дубина. – Чернігів : ЧНТУ, 2014. – 272 с.
12. *Момот Л. В.* Розвиток факторингу в Україні / Л. В. Момот // Наукові праці НУХТ. – 2015. – Т. 21, № 2. – С. 100–107.
13. *Науменкова С. В.* Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – К. : Знання, 2010. – 532 с.
14. *Пальчук О. І.* Факторинг на ринку фінансових послуг / О. І. Пальчук. – К., 2011. – 164 с.
15. *Пальчук О. І.* Факторинг як специфічна фінансова послуга / О. І. Пальчук // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку». – 2010. – № 682. – С. 168–173.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

16. *Про банки і банківську діяльність* [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/print1476201952673317>.

17. Радух Н. Б. Роль факторингових операцій у сучасних фінансових розрахунках / Н. Б. Радух // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького. – 2016. – Т. 18, № 2 (69). – С. 123–126.

18. *Фінансова енциклопедія* / [Орлюк О. П., Воронова Л. К., Заверуха І. Б. та ін.] ; за заг. ред. О. П. Орлюка. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 472 с.

19. *Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV* [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1476201952673317>.

20. Шишкіна О. В. Гроші та кредит : навч. посіб. / О. В. Шишкіна, М. В. Дубина. – Чернігів : Видавець Брагінець О. В., 2016. – 692 с.

21. Шишкіна О. В. Теоретико-прикладні засади активізації функціонування і розвитку фінансових компаній / О. В. Шишкіна, І. В. Садчикова // Розвиток фінансових посередників у турбулентних умовах функціонування національної економіки : колективна монографія. – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – С. 135–157.

References

1. Versal, N.I. (2007). *Teoriia kredytu [Theory of credit]*. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademiia (in Ukrainian).

2. Hlushchenko, S.V. (2010). *Kredytnyi rynek: instituty ta instrumenty [Credit market: institutions and instruments]*. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademiia (in Ukrainian).

3. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 № 436-IV [The Commercial Code of Ukraine on January 16, 2003 № 436-IV]*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1481374840853094>.

4. Dobrovolska, O.V. (2015). Rynok faktorynhovykh posluh: problemy rozvytku ta perspektyvy [Market of factoring services: problems of development and prospects]. *Visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo ahrarnoho universytetu – Bulletin of the Dnipropetrovsk State Agrarian University*, no. 1 (31), pp. 166–169 (in Ukrainian).

5. Esh, S.M. (2009). *Finansovyi rynek [Financial market]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury (in Ukrainian).

6. *Istoriia razvitiia i sovremennaia praktika faktoringa [History of development and modern world practice of factoring]*. Retrieved from <http://www.raexpert.ru/researches/factoring/factoring/part2>.

7. Feshchenko, V.V. (ed.) (2007). *Instrumenty ta ustanovy finansovoho rynku. Entsyklopedychnyi dovidnyk [Instruments and institutions of the financial market. Encyclopedic Directory]*. Kyiv: Ukrainske ahentstvo finansovoho rozvytku (in Ukrainian).

8. Kozakova, M.O. (2014). Faktorynhovi posluhy na rynku korotkostrokovoho kredyтуvannia Ukrainy [Factoring services in the market of short-term lending in Ukraine]. *Mahistrerium – Magisterium*, issur 56. *Ekonomichni studii*, pp. 55–58 (in Ukrainian).

9. Konarivska, O.V. (2014). Osoblyvosti rozvytku faktorynhu na rynku finansovykh posluh v Ukraini [Features of factoring development in the financial services market in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu vodnogo hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Seriiia “Ekonomika” – Bulletin of the National University of Water Management and Nature Management. Economics series*, issue 1 (65), pp. 182–188 (in Ukrainian).

10. Lopushynskiy, I.P., Savchenko, A.A. (2013). Mekhanizm udoskonalennia rehuliuвання faktorynhovykh posluh v Ukraini [Mechanism for improving the regulation of factoring services in Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia – Theory and Practice of Public Administration and Local Self-Government*, no. 2. Retrieved from http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Itpdu_2013_2_8.

11. Shkarlet, S.M., Honta, O.I., Marhasova, V.H., Dubyna, M.V. (2014). *Mekhanizm formuvannia systemy parabankivskykh poserednykiv na finansovomu rynku v konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [The mechanism of forming a system of parabank intermediaries in the financial market in the context of ensuring economic security of Ukraine]*. Chernihiv: ChNTU (in Ukrainian).

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

12. Momot, L.V. (2015). Rozvytok faktorynhu v Ukraini [Development of factoring in Ukraine]. *Naukovi pratsi NUKhT – Scientific works of the National University of Food Technologies*, vol. 21, no. 2, pp. 100–107 (in Ukrainian).
13. Naumenkova, S.V., Mishchenko, S.V. (2010). *Rynok finansovykh posluh [Financial services market]*. Kyiv: Znannia (in Ukrainian).
14. Palchuk, O.I. (2011). *Faktorynh na rynku finansovykh posluh [Factoring in the financial services market]*. Kyiv (in Ukrainian).
15. Palchuk, O.I. (2010). Faktorynh yak spetsyficna finansova posluha [Factoring as a specific financial service]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska Politehnika”. Seriya “Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku” – Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”. Series “Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Development and Development Issues”*, no. 682, pp. 168–173 (in Ukrainian).
16. *Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 № 2121-III [On Banks and Banking: Law of Ukraine on December 7, 2000 № 2121-III]*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/print1476201952673317>.
17. Radukh, N.B. (2016). Rol faktorynhovykh operatsii u suchasnykh finansovykh rozrakhunkakh [The role of factoring operations in modern financial calculations]. *Naukovyi visnyk LNUVMBT imeni S.Z. Hzhyskoho – Scientific herald of LNUVMBT named after S.Z. Gzhysky*, vol. 18, no. 2 (69), pp. 123–126 (in Ukrainian).
18. Orliuk, O.P. (ed.), Voronova, L.K., Zaverukha, I.B. et al. (2008). *Finansova entsyklopediia [Financial Encyclopedia]*. Kyiv: Yurinkom Inter (in Ukrainian).
19. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV [The Civil Code of Ukraine on January 16, 2003 № 435-IV]*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1476201952673317>.
20. Shyshkina, O.V., Dubyna, M.V. (2016). *Hroshi ta kredyt [Money and credit]*. Chernihiv: Vydavets Brahynets O.V. (in Ukrainian).
21. Shyshkina, O.V., Sadchykova, I.V. (2017). Teoretyko-prykladni zasady aktyvizatsii funktsionuvannia i rozvytku finansovykh kompanii [Theoretical and applied principles of activating the functioning and development of financial companies]. *Rozvytok finansovykh poserednykiv u turbulentsnykh umovakh funktsionuvannia natsionalnoi ekonomiky – Development of financial intermediaries in the turbulent conditions of the functioning of the national economy*. Chernihiv: ChNTU, pp. 135–157 (in Ukrainian).

Тарасенко Артем Валерійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Тарасенко Артем Валерьевич – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансово-экономической безопасности, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Tarasenko Artem – PhD in Economics, Associate Professor of Department of Financial and Economic Security, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: avtarasenko88@gmail.com

Литвин Світлана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов професійного спрямування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Литвин Светлана Владимировна – кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой иностранных языков профессионального направления, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Lytvyn Svitlana – PhD in Pedagogical science, Associate Professor, Associate Professor of the Foreign Languages Department, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: Хpower777@gmail.com

Дубина Петро Вікторович – магістр, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Дубина Петр Викторович – магистр, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Dubyna Petro – master, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: mvdubyna@gmail.com